

Ημι-υπερρεαλιστική περιπλάνηση του κόκκινου Δεκέμβρη

Έχοντας υποστεί τη χλεύη, τη σιωπή αλλά και την παραγνώριση της ουσίας του από «συμπόσια» — άνευ οίνου κεκραμένου— όπου θα μπορούσαν να τεθούν πολλά ενδιαφέροντα ερωτήματα ακόμα και απ' την ίδια την παραδοσιακή αριστερά, αν η πολιτική συγκυρία (το λεγόμενο μουσουλμανικό τόξο, τα 12 μίλια, το μακεδονικό) δεν περιόριζαν ασφυκτικά, όπως και στο παρελθόν, την αριστερή σκέψη, ο πενήντα ενός χρονών «Δεκέμβρης», προσπαθώντας να βρει τη βαθύτερη περί εαυτού αλήθεια και ουσία, καταφεύγει σε μια ημι-υπερρεαλιστική καταγραφή των σκέψεών του· ημι-υπερρεαλιστική, καθώς και ο ίδιος ο Δεκέμβρης δεν γεννήθηκε ως αυθόρμητη, στοιχειακή, απελευθερωτική κοινωνική εξέγερση, ούτε βέβαια ως ενσυνείδητο κομμουνιστικό πραξικόπημα αλλ' ως ένοπλη αντίσταση της κομμουνιστικής αριστεράς στο βίαιο αποκλεισμό της από τη διακυβέρνηση του τόπου.

Χρόνια της κατοχής, της πείνας στην Αθήνα, της εθνικής αντίστασης του εμφύλιου· τα πέτρινα χρόνια, η δικτατορία και το Πολυτεχνείο· η μεταπολίτευση· τα 21 χρόνια της γ' ελληνικής δημοκρατίας. Μάχες, οδομαχίες και πυρκαγιές· παντού πυρκαγιές. Καίγονται οι φάκελοι των δημοκρατών στις υψικάμινους της χαλυβουργικής όπως και Τούρκοι μετανάστες στο Ζόλινγκεν της ενιαίας Γερμανίας. Κανονισμοί και αλληπάλληλοι βομβαρδισμοί αναγγέλλουν τον ερχομό της νέας εποχής, της Νέας Τάξης.

Ο αρχηγός του ΔΣΕ και ο αρχηγός του λεγόμενου μοναρχοφασιστικού στρατού σφίγγουν θερμά τα χέρια· λίγο πιο κει με παράτες και τραγούδια ορκίζονται οι πρώτοι υπουργοί του Συνασπισμού, του ΠΑΣΟΚ, και της Δεξιάς, ομοουσίας και αδιαιρέτου τριάδος. Οι μοιραίοι, ο Βάρναλης, η Αριστεά:

* ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΤΕΤΡΑΔΙΩΝ

Ο Βασίλης Δ. Καραμπακάκης είναι διδάκτωρ πολιτικής κοινωνιολογίας.

Απ' την αφράτη μου κοιλιά
 περνάν αμάξια με βιολιά
 προσκυνητάδες караβάνια
 κι όσο να πέφτω, να γερνώ,
 τόσο καλύτερη ξυπνώ
 σε νιάτα και σε περηφάνεια

Κι η μαϊμού

Μάρκο με λένε, Μάρκος είμαι,
 ράτα, σα θες, και τον παπά
 και σαν εμέ, το λυγιστή με,
 δε βρίσκεται άλλος εδεπά

.....
 Χρυσή κορώνα στο κεφάλι,
 και κόκκινη στον πισινό
 πράσινη ομπρέλα στη μασχάλη,
 Αφέντρα μου σε προσκυνώ.

Ο πυρκαγιές θεριεύουν καίγοντας ανθρώπους και φακέλους και μέσα απ' τους
 μαύρους καπνούς, ξεπροβάλλει ο Σπάρτακος πάνω στο σταυρό του, ενώ ο χορός γύρω
 του απαγγέλλει τους στίχους απ' τον «Οδηγητή»

Δε δίνω λέξεις παρηγόρια
 δίνω μαχαίρι σ' ολουνούς·
 καθώς το μπήγω μες το χώμα
 γίνεται φως γίνονται νους

.....
 Άκου, πώς παίρνουν οι αγέρες
 χιλιάδων χρόνων τη φωνή!
 Μέσα στο λόγο το δικό μου
 όλ' η ανθρωπότητα πονεί.

Στα πόδια του σταυρωμένου Σπάρτακου, κάτω απ' το λόφο του Αρδητού, η Αθήνα,
 μια ονειρική, επιφατική Αθήνα, εκτός τόπου και χρόνου. Η Αθήνα του Δεκέμβρη του
 '44 και η Αθήνα των καταλήψεων, δρόμων, σχολείων, πολυτεχνείων. Οδοφράγματα
 και φωτιές, μολότωφ και ΜΑΤ, πορείες γερόντων και μαθητών, πλήθους μαθητών,
 των σχολείων, του Ιησού και του Δεκέμβρη.

Και προσήλθε προς εν εκ των αντιστασιακών μια δούλη λέγουσα. Και συ ήσο μετά
 του κόκκινου Δεκέμβρη. Ο δε ηρνήθη εμπροσθεν πάντων λέγων: «Εμείς οι ίδιοι
 αμαυρώσαμε το έπος της εθνικής αντίστασης με τα Δεκεμβριανά!». Και ενεθυμήθη
 τον λόγον ότι πριν φωνάξη ο αλέκτωρ, θέλεις με απαρνηθή.

Χάος, λυγμοί και οδυρμοί και κάποιων νηφάλιοι στοχασμοί. Φωνή απ' τα δεξιά

του σταυρού «Οι ανιδιοτελείς αγώνες των μαχητών του Δεκεμβρίου, απ' όποιο χαράκωμα κι αν βρεθήκαν, αξίζουν σεβασμό»².

Κραυγή απ' τ' αριστερά:

*κράχτε, φωτοκαύτε κι' αφωρίστε,
όλοι ειδωλολάτρες είστε!
Και κανείς σας και κανείς
και σοφίας αν είναι θάμα και τιμής
απ' τον ήλιο της ζωής δεν την παίρνει
την αχτίδα που το φως του φέρνει*³.

Ο Σπάρτακος ξεψυχά και το παραπέτασμα του ναού σκίζεται στα δύο. Ο ουρανός σκοτεινιάζει, σεισμός μέγας σειεί την πόλη, και μνημεία ανοίχθησαν. Νεκροί μαχητές του Πολυτεχνείου, άλλοι του '44, κι άλλοι του '73 εγείρονται και διά να πληρωθούν αι γραφαί των προφητών, αποτίουν φόρο τιμής στο εγγλέζικο και στο ελληνικό τανκ που τους σκοτώσανε γκρεμίζοντας την πύλη του Πολυτεχνείου. Μια τεράστια, πολύχρωμη διαδήλωση, ανεβοκατεβαίνει, άσκοπα φαίνεται, την Πανεπιστημίου, τη Σταδίου και τη Β. Σοφίας, προς την αμερικάνικη πρεσβεία. Επικεφαλής ηγετικά στελέχη της 21ης Απριλίου, κρατώντας τη ματωμένη σημαία του Πολυτεχνείου. Ακολουθούν, πιασμένοι αλυσίδα, μαθητές και καθηγητές απ' τις καταλήψεις του '90-'91 μαζί με αντι-καταληψίες και αγανακτισμένους πολίτες. Ο κόσμος απ' τα πεζοδρόμια τους χειροκροτεί. Την πορεία περιφρουρούν, ένοπλοι στ' αριστερά αγωνιστές της Χ. Στα δεξιά αγωνιστές του ΕΛΑΣ. Στην ουρά της πορείας, φέρετρα δολοφονημένων από την ΟΠΛΑ τροτσκιστών, που κάποιοι τα σκεπάσανε με τη σημαία της ΚΟΑ.

Τι κι αν νικούσανε το Δεκέμβρη; Μήπως η πίστη πως η εθνική αντίσταση θα μπορούσε να οδηγήσει στην απελευθέρωση των εργαζομένων δεν στάθηκε μια απ' τις μεγάλες αυταπάτες της αριστεράς; Κι αν ο νικηφόρος, στα χρόνια εκείνα, αλβανικός αετός σε κόκκινο φόντο, και το αστέρι του Τίτο, βελτιώσανε τους όρους ζωής, σίγουρα δε φέρανε την κοινωνική απελευθέρωση. Μήπως η εθνική αντίσταση ήταν και δεν μπορούσε να είναι τίποτα παραπάνω απ' αυτό που αρχικά διακήρυξε; Δηλαδή Εθνική Αντίσταση και όχι ανατρεπτική κοινωνική επανάσταση;

Μπορούσε να φέρει την κοινωνική απελευθέρωση η πολιτική της εθνικής ενότητας και της λαϊκής δημοκρατίας; Μπορούσε ο σοσιαλισμός να πραγματοποιηθεί από έναν αντάρτικο στρατό οικοδομημένο μέσα απ' την πολιτική της εθνικής ενότητας, της λαϊκής δημοκρατίας, του σοσιαλισμού σε μια μόνο χώρα; Από ένα στρατό με βαθμοφόρους και ιεραρχία, διευθύνοντες και εκτελεστές;

Η πολιτική της εθνικής ενότητας, της λαϊκής δημοκρατίας, του αντάρτικου στρατού, και της ελεγχόμενης απ' την ΚΕ ΟΠΛΑ — ακόμα κι αν οδηγούσε στην εξουσία τις αριστερές δυνάμεις, που θα μπορούσανε να έχουνε νικήσει έχοντας ένα ισχυρό μαζικό κίνημα με έντονες εθνικιστικές και επαναστατικές αυταπάτες, πλαισιωμένο μ' ένα ισχυρό αντάρτικο στρατό — δεν θα εξελισσόταν από την ίδια τους τη φύση και ενάντια στις προθέσεις των συμμετεχόντων, στους ιδιαίτερους μηχανισμούς καταπίεσης ενός γραφειοκρατικού μεταβατικού κράτους που θα διαιώνιζε, κάτω από άλλες

μορφές, σημαίες και σύμβολα την κοινωνική εκμετάλλευση, προσαρμοσμένο στα συμφέροντα της ρώσικης γραφειοκρατίας, Ψηλά στις Ρωσίας τα χιόνια που πάντα φυσάει ο βοριάς. Δυο, ψηλοί, γεροδεμένοι άνθρωποι, με βαριά μαύρα παλτά, έχουν βάλει στη μέση ένα κουφάρι και προσπαθούν να το περπατήσουν, ολόρθο. Στα γένια του έχει κάτσει το χιόνι. Θα 'τανε Δεκέμβρης του '90 ή του '91; Το κουφάρι, ανήκει στο Νικολάι Νικολάγιεβιτς, (μ' αυτό τ' όνομα προσπάθησαν οι Σοβιετικοί να ρίξουν στη λησμονιά τον άλλοτε θρυλικό Ν. Ζαχαριάδη) ο ίδιος όμως το κληροδότησε λίγο πριν αυτοκτονήσει κείνο τον Αύγουστο του '73, στους Μπρέζνιεφ, Κολιγιάννη, Φλωράκη και Σία. Σαν στην «μπαλάντα του νεκρού στρατιώτη», «Το στόμα το σάπιο του βουτούν/σε μαύρο κρασί γλυκό/και δυο νοσοκόμες του κρατούν/μπροστά του γυμνό θηλυκό»⁴, για να το ρίξουν κι αυτό στη μάχη της κομματικής ενότητας, τότε που η κρίση είχε φέρει το κόμμα σε δύσκολη θέση.

Κανείς δεν αμφιβάλλει, για τους εθνικούς κινδύνους που εγκυμονούσε η αγγλική πολιτική, ή οι οποιοσδήποτε λανθασμένες επιλογές των κομμάτων που συμμετείχαν στον εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα. Κανείς δεν αμφιβάλλει για τον οδυνηρό τρόπο με τον οποίο βιώνεται η εθνική σκλαβιά, είτε αυτή προέρχεται από γερμανική, βουλγαρική, τουρκική είτε και αγγλική ακόμα κατοχή. Όμως ούτε στη δημοκρατική Αγγλία, ούτε στην αυτοδιαχειριζόμενη Γιουγκοσλαβία, ούτε στην ορθόδοξη Ελλάδα, ούτε και στη μουσουλμανική Τουρκία δεν έλειψε και δε λείπει η κοινωνική αναληψία, η εκμετάλλευση, ο κοινωνικός αποκλεισμός και ο ανθρώπινος πόνος και καμιά γεωπολιτική αλλαγή δεν μπορεί ν' αλλάξει το γεγονός αυτό.

Η παραδοσιακή αριστερά μπορεί μεν να είναι εθνικά ευαίσθητη, όπως και στο παρελθόν, είναι όμως «τυφλ[ή] τα τ' ότα τον τε νουν, τα τ' όματα [...]» τόσο μπροστά στη σημερινή βαθιά κοινωνική κρίση, όσο και στην διστορική Δυστοπία των ανθρώπων.

Τι συνδέει, αν συνδέει, και τι χωρίζει το Δεκέμβρη, με την Ισπανική Επανάσταση και τον Οκτώβρη; Το Σπάρτακο, με τον επαναστατικό χριστιανισμό, και την Κομμούνια; «Το Παρίσι των εργατών με την κομμούνια του... προάγγελος μιας νέας εποχής...» Ένας άγγελος θρηνεί στον τάφο του Φρειδερίκου Σοπέν στο κοιμητήριο του Pere LaChaise. Υγρή σιωπή. Φυσάει έν' ανοιξιάτικο ψυχρό αγέρι, σύννεφα μαύρα κρύβουν το φως, γοργά περπατά πλάι σε μνήματα γκρίζα, πλάι στη σκόνη του Proust, του Hugo, του Blanqui. Αρχίζει να βρέχει, θέλει να φύγει. Τι ψύχρα που κάνει! Στου Modigliagni το μνήμα μπροστά, ανοίγει το χάρτη και ψάχνει. Τι ψάχνει; Ο ήλιος πλαγιάζει, η μέρα τελειώνει σε τούτο τον άχρονο κόσμο των νεκρών, κι έξω μακριά, στα στενά της Μονμάρτρης, στη Sacre Coeur των νικητών⁵, το νιώθει, το ξέρει, τ' ακούει, πως κάποια κοπέλα με μαύρα μαλλιά, φωνή ζεστή, γλυκιά, ραγισμένη, τραγουδά τον έρωτα στ' ακορντεόν. Ανοίγει το βήμα, η βροχή δυναμώνει, ο Δεκέμβρης χαμένος, παγώνει με βήμα ταχύ προσπερνά, Bizet, Balzac, Delacroix σιμώνει στον Τοίχο· μια πλάκα, λιτή φτωχική· τα λόγια της σαν σήμαντρα πάνω απ' τα μνήματα ηχούν· aux morts de la commune. Ποια η φιλοσοφία, η πράξη και η ψυχολογία της ολοκληρωτικής απελευθέρωσης του ατόμου, αφού κατά τον Σίλλερ, το έργο των τυφλών δυνάμεων δεν αποτελεί αυθεντία, που μπρος της η Ελευθερία οφείλει να σκύβει το κεφάλι⁶, και ποια η σχέση της με την Ουτοπία; Για ποιο πράγμα πολεμούσαν οι αγωνιστές το Δεκέμβρη, με τι σκέψεις, συναισθήματα, οράματα; Ποιες ονει-

ροφαντασίες τους κρατούσανε συντροφιά στα οδοφράγματα τις κρύες νύχτες του χειμώνα και τι νόημα έδινε ο καθένας στα γεγονότα;

Σκοτεινιάζει. Ακούγεται χορωδιακό απ' το «Ναμπούκο» ο ύμνος στη γη Χαναάν, στην Εβραϊκή γη της Ουτοπίας.

*Ανέβα σκέψη μου ψηλά
με χρυσά φτερά
ανέβα στις πλαγιές και τους λόφους
όπου οι αύρες της πατρίδας μυροβολούν...*

*.....
Άρπα χρυσή των προφητών
γιατί κρέμεσαι βουβή απ' την ιτιά
ξαναζωντάνεψε τις αναμνήσεις μέσα μας
και μίλα μας για περασμένες εποχές
όμως για τη σκληρή μοίρα της Ιερουσαλήμ
μοιρολόι πικρό βγάλε.*

Οι μνήμες του Δεκέμβρη ξαναζωντανεύουν, αυτές τις μέρες· ποια όμως είναι η μοίρα της πανανθρώπινης Ιερουσαλήμ;... Της Ουτοπίας;

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Άγγελος Αγγελόπουλος, Τα Νέα, 6/12/1994.
2. Γρηγόρης Φαράκος, ό.π.
3. Κ. Παλαμάς, Ο Δωδεκάλογος του Γύφτου, Λόγος Στ'.
4. Μ. Μπρεχτ, Μπαλάντα στο Νεκρό Στρατιώτη, Μτφρ. Παύλου Μάτεσι.
5. Η βασιλική της Sacre-Coeur (1876) οικοδομήθηκε εις ανάμνηση της νίκης επί των κομμουνάρων.
6. Φ. Σίλλερ, Για την αισθητική παιδεία του ανθρώπου, Οδυσσέας, 2/1990, σ. 82.